

НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПЛАН ЗА 2022 – 2024 Г. НА ИНСТИТУТА ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“

Академични речници на българския език

Проект: Речник на българския език

Звено: Секция за българска лексикология и лексикография

Вид на проекта: колективен, национален

Срок: 2020 – 2023 г. (удължен с една година – протокол № 22, т. 3, от заседание на НС от 02.12.2021 г.)

Финансиране: бюджетна субсидия

Ръководител: проф. д-р Диана Благоева

Участници: проф. д-р Диана Благоева, проф. д-р Сия Колковска, доц. д-р Цветелина Георгиева, доц. д-р Надежда Костова, гл. ас. д-р Ванина Сумрова, гл. ас. д-р Атанаска Атанасова, гл. ас. д-р Михаела Кузмова, Светломира Манова

Анотация: Проектът е насочен към разработване на многотомния тълковен „Речник на българския език“ (<http://ibl.bas.bg/rbe/>), в който се представя в лексикографска форма лексикалното и фразеологичното богатство на българския език в неговото стилистично и функционално разнообразие. Лексикографското описание е с широк хронологичен обхват и включва периода от първата четвърт на XIX в. до наши дни. В издадените досега 15 тома (до буква Р включително) са разработени общо около 120 000 заглавни думи. Речникът предоставя комплексна информация за семантичните, граматичните и стилистичните особености на лексикалните единици, за тяхната употреба и за фразеологичния им потенциал, както и за произхода на заетите от други езици думи, и е предназначен за много широк кръг ползватели. Проектът се отнася към приоритетната област в изследванията на Института за български език *Академични речници на българския език*.

Резултати: Том XVII от „Речник на българския език“.

Проект: Български етимологичен речник

Звено: Секция за българска етимология

Вид на проекта: колективен, национален

Срок: 2020 – 2022 г.

Финансиране: бюджетна субсидия

Ръководител: доц. д-р Христина Дейкова

Участници: доц. д-р Христина Дейкова, гл. ас. д-р Симеон Стефанов, Красимира Фучеджиева, Мария Гарова

Анотация: „Българският етимологичен речник“ е единственото по рода си у нас фундаментално научно изследване на произхода на българската лексика от всички краища на българското езиково землище. В него се изяснява домашният или чуждоезиковият произход на широки пластове от речниковия състав на българския език, като се разкриват връзките на българския език и българския народ с други езици и народи – славянски, балкански, индоевропейски и неиндоевропейски, от най-древни

времена до днес. Чрез етимологичните изследвания на българския език се хвърля светлина с езикови средства върху генезиса на българския народ, върху неговата материална и духовна култура през вековете и върху историята му. Целите и резултатите от научноизследователската дейност по проекта са пряко свързани с изучаването и съхраняването на българското културноисторическо наследство. „Българският етимологичен речник“ има както фундаментално научно, така и научноприложно значение и се ползва от много други хуманитарни научни направления, от различни образователни и културни институции. Многочисленият лексикографски труд се разработва в рамките на две от приоритетните направления на Института за български език – *Академични речници на българския език* и *Езиково културноисторическо наследство на българите*.

Резултати: Том IX /свезки от „Български етимологичен речник“.

Проект: Европейска лексикографска инфраструктура (European Lexicographic Infrastructure – ELEXIS)

Звено: Секция за българска лексикология и лексикография

Вид на проекта: колективен, международен

Партньори: Институт „Йожеф Стефан“, Словения (координатор); Лексикал компютинг, Чехия; Институт за нидерландски език, Нидерландия; Университет „Сапиенца“, Италия; Ирландски национален университет, Ирландия; Австрийска академия на науките; Център за дигитална хуманитаристика, Белград; Изследователски институт по лингвистика, Унгарска академия на науките; Нов университет в Лисабон, Португалия; К речници, Израел; Институт за компютърна лингвистика „А. Замполи“, Италия; Дружеството за датски език и литература, Дания; Университетът в Копенхаген, Дания; Университетът в Трир, Германия; Институт за естонски език, Естония; Кралска испанска академия.

Срок: 01.02.2018 – 31.05.2022 г.

Финансиране: Европейска комисия

Ръководител: проф. д-р Светла Коева (Секция по компютърна лингвистика)

Участници: проф. д-р Светла Коева (Секция по компютърна лингвистика), проф. д-р Диана Благоева-Стефанова, проф. д-р Сия Колковска, проф. д-р Тинко Тинчев (външен сътрудник), гл. ас. д-р Димитър Георгиев (до 18.02.2019; Секция по компютърна лингвистика), Мартин Ялъмов (Секция по компютърна лингвистика), гл. ас. д-р Михаела Кузмова (от 01.07.2021 г.), д-р Ивелина Стоянова (от 01.07.2021 г.; Секция по компютърна лингвистика), доц. д-р Надежда Костова (от 01.09.2021 г.), Димитър Христов (от 01.09.2021 г.)

Анотация: Изследователските цели на проекта (<https://elex.is>) са съсредоточени върху: разработване на стратегии, инструменти и стандарти за извличане, структуриране и свързване на многоезикови лексикографски ресурси; осигуряване и популяризиране на свободния достъп до лексикографски данни; сътрудничество и обмен на знания между различни изследователски групи. В рамките на проекта ще се изгради научна инфраструктура, която ще обедини изследователски колективи, работещи в областта на лексикографията, компютърната и корпусната лингвистика.

В резултат на изпълнението на проекта ще бъде изградена обща платформа за създаване, споделяне и използване на езикови ресурси и технологии в областта на лексикографията и компютърната лингвистика. Ще бъде осигурен достъп до: съществуващи и новосъздадени лексикографски ресурси; инструменти за преобразуване, хармонизация и семантично съотнасяне на многоезикови лексикографски данни.

Значението на проекта е в няколко направления: повишаване на качеството и ефективността на лексикографската работа; предоставяне на съвременни компютърни приложения за лексикографска работа; предоставяне на разнообразни многоезикови лексикографски ресурси с приложение в областта на научните изследвания, образованието, преводаческата работа, компютърната обработка на езика.

Проектът се разработва в рамките на приоритетното направление на Института за български език *Академични речници на българския език и Електронни езикови ресурси и програми за тяхната обработка*.

Резултати: многоезикови лексикографски ресурси; платформа за създаване, споделяне и използване на езикови данни; европейска лексикографска научна инфраструктура

Проект: Безеквивалентна фразеология в българския и полския език (лексикографски аспекти)

Звено: Секция за българска лексикология и лексикография

Вид на проекта: колективен, международен

Партньор: Институт по славистика при Полската академия на науките

Срок: 2022 – 2023 г.

Финансиране: международен обмен по двустранни спогодби на БАН

Ръководител: проф. д-р Диана Благоева

Участници: проф. д-р Диана Благоева, проф. д-р Сия Колковска, проф. д-р Светла Коева; от полска страна: д-р Войчех Сосновски, д-р Роман Тимошук

Анотация: Проектът има за цел създаването на двупосочен (българско-полски и полско-български) речник на безеквивалентната фразеология. Това е нов тип контрастивен фразеографски продукт, чието разработване ще обогати лексикографските ресурси за славянските езици. Необходимостта от такъв речник е обусловена от това, че поради националноспецифичния характер на фразеологията голяма част от фразеологичните единици в даден език нямат семантични съответствия в други езици. Публикуваните до този момент съпоставителни изследвания върху български и полски фразеологичен материал показват, че тази констатация важи и за двойката езици български и полски. Това поражда значителни трудности при чуждоезиковото обучение и може да създаде бариери при межкултурната комуникация. Речникът на безеквивалентната фразеология ще бъде полезен и за по-широк кръг ползватели: езиковеди, преводачи и др. Проектът се отнася към приоритетните области в изследванията на Института за български език *Академични речници на българския език и Теоретични езиковедски изследвания*.

Резултати: двупосочен (българско-полски и полско-български) речник на безеквивалентната фразеология, тематично свързани студии и статии

Проект: Към многоезичния речник на ключовите думи на славянското езикознание

Звено: Секция за българска терминология и терминография

Вид на проекта: колективен, международен

Партньор: Институт по славистика при Полската академия на науките

Срок: 2022 – 2023 г.

Финансиране: международен обмен по двустранни спогодби на БАН

Ръководител: гл. ас. д-р Екатерина Петкова

Участници: гл. ас. д-р Екатерина Петкова, гл. ас. д-р Велислава Стойкова; от полска страна: гл. ас. д-р Якуб Банасяк, д-р Павел Ковалски

Анотация: Проектът е свързан с инициативата за разработване на Библиография на славянското езикознание на международен екип от учени под ръководството на Института по славистика към Полската академия на науките и с организационната подкрепа на Славистичната фондация (Fundacja Slawistyczna). Целта на съвместния проект е изработване на модел за речник на ключовите думи на славянското езикознание на полски и български език, които се използват в системата за индексване и извличане на информация iSybislaw. За основа ще бъдат взети термините от една отделна подобласт на езикознанието, като ще се състави набор от ключови думи (лингвистични термини) на български език (съответстващи на вече интегрираните в системата полски термини) чрез индуктивни и дедуктивни методи. Проектът се отнася към приоритетните области в изследванията на Института за български език *Академични речници на българския език* и *Теоретични езиковедски изследвания*

Резултати: комплекти от данни с ключовите думи на български и полски; тематично свързани публикации

Проект: Речник на основните термини в българската наука. Т. VI. Изкуство

Звено: Секция по терминология и терминография

Вид на проекта: колективен, национален

Срок: 2019 – 2022 г. (удължен с една година – протокол № 3 от заседание на НС от 19.02.2021 г.)

Финансиране: бюджетна субсидия

Ръководители: чл.-кор. проф. д.ф.н. Мария Попова, гл. ас. д-р Екатерина Петкова

Участници: чл.-кор. проф. д.ф.н. Мария Попова (извънщатен сътрудник), доц. д-р Борислав Попов (извънщатен сътрудник, ЮЗУ „Неофит Рилски“), гл. ас. д-р Екатерина Петкова, гл. ас. д-р Кристияна Симеонова, гл. ас. д-р Радостина Стоянова, д-р Адриана Христова

Анотация: Цел на проекта е създаването на речник на българските термини, използвани в областта на изкуството. Предназначението на речника е да осигурява точност и еднозначност в професионалната комуникация на специалистите, да подпомага терминологичната практика на ученици, журналисти и на всички членове на обществото, като представи българска терминология в областта на изкуството. В обхвата на речника са включени подобластите: изобразително изкуство, музика, танц, филмово и театрално изкуство. Концепцията за изграждане на речника следва

концепцията на завършените четири тома от поредицата терминологични речници в различни научни области. Речникът е предназначен за ученици, студенти и специалисти в съответните области на знанието, но също така може да бъде използван и от най-широки кръгове от българското общество. Проектът се отнася към приоритетното направление на Института за български език *Академични речници на българския език*.

Резултати: терминологичен речник в областта на изкуството.

Проект: **Български топонимен речник**

Звено: Секция по ономастика

Срок: юни 2019 – юни 2022 г. (удължен с решение на НС – Протокол № 5/25.03.2021 г.)

Вид на проекта: колективен, национален

Финансиране: бюджетна субсидия

Ръководител: проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова

Участници: проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова, доц. д-р Мая Влахова-Ангелова, гл. ас. д-р Надежда Данчева

Анотация: Целта на проекта е създаването на еднотомен топонимен речник, който ще включва селищни, местностни, водни имена, както и някои названия на културноисторически обекти с национално значение, намиращи се в сегашните и историческите граници на България. Речникът ще бъде ориентиран към актуалното състояние на онимната ни система, но ще представя и стари записи и варианти на имената, за които има такива. Нормативният принцип в речника ще се осъществява в посочването на официално приетото – стандартизирано название, изписвано според книжовните норми. Поради ограничения обем ще бъдат включени имена на обекти с национално значение, а само в някои отделни случаи – и с регионално. Етимологичният анализ на имената ще бъде основна част на речниковата статия. Топонимите, които имат повече от една етимология, ще бъдат разглеждани по-подробно, като се изброяват най-приемливите от тълкуванията. Успоредици ще се дават само при по-трудните за етимологизиране имена.

Проектът се отнася към две от приоритетните научни направления на Института за български език: *Академични речници на българския език* и *Езиково културноисторическо наследство на българите*.

Резултати: топонимен речник

Теоретични езиковедски изследвания

Проект: **Нормативна граматика на съвременния български език (втори етап)**

Звено: Секция за съвременен български език

Вид на проекта: колективен, национален

Срок: ноември 2020 – ноември 2023 г.

Финансиране: бюджетна субсидия

Ръководител: доц. д-р Руска Станчева

Участници: доц. д-р Руска Станчева, доц. д-р Катя Чаралозова, доц. д-р Татяна Александрова, доц. д-р Милен Томов, гл. ас. д-р Николай Паскалев (лектор в чужбина), гл. ас. д-р Илияна Кунева, д-р Жанета Златева, Лора Желева, Илиана Стоилова (извънщатен сътрудник), ас. Малина Стойчева; проф. д-р Вяра Малджиева (Торунски университет „Николай Коперник“)

Анотация: Проектът е съсредоточен върху описанието на граматичната система на съвременния българския език. Във връзка с това е възприет подходът формалната страна на езика (морфология и синтаксис) да се описва самостоятелно и независимо от функцията (семантиката). Крайната цел на проекта е да се направи системно изложение на граматичните правила на съвременния български книжовен език. В частта за синтаксиса, по която се работи през втория етап на проекта, описанието е съсредоточено върху представянето на синтактичните структури, свойствени на словосъчетанията и изреченията в българския книжовен език.

Тази граматика ще отговори на необходимостта от надежден нормативен справочник. Ще обобщи промените в обхвата на граматичните норми, правени в двата академични правописни речника от 2002 и 2012 г. Ще бъде допълнена и разширена кодификацията на неописвани до момента проблемни случаи в писмената книжовна практика.

Проектът е ориентиран към две от приоритетните направления на Института за български език: *Теоретични езиковедски изследвания* и *Езикова култура*.

Резултати: тематично свързани студии и статии; колективна монография

Проект: Теория на терминологията

Звено: Секция по терминология и терминография

Вид на проекта: колективен, национален

Срок: 2019 – 2022 г. (удължен с 1 година с решение на НС на ИБЕ – Протокол № 8/13.05. 2021 г.)

Финансиране: бюджетна субсидия

Ръководител: гл. ас. д-р Кристияна Симеонова

Участници: гл. ас. д-р Кристияна Симеонова, доц. д-р Марияна Витанова (Секция за етнолингвистика), гл. ас. д-р Екатерина Петкова, гл. ас. д-р Велислава Стойкова, гл. ас. д-р Радостина Стоянова, д-р Адриана Христова

Анотация: Целта на проекта е да обслужва развитието на терминознанието и практическата дейност както на специалистите по терминография, така и на специалистите във всички останали научни и професионални области. Разработките в рамките на проекта се подчиняват на основните насоки в развитието на терминологичната наука – изучаване на общата терминологична теория, установяване на особеностите на българската терминология в когнитивно-концептуален и лингвистичен аспект. Освен за развитието на лингвистичната теория и терминологичната практика резултатите от изпълнението на проекта имат значение за развитието на всички отделни научни области, тъй като осигуряват теоретико-методологическите и приложни основи за създаването и усъвършенстването на терминологията в научната, общественно-политическата и учебната дейност. Проектът

се отнася към приоритетното направление на Института за български език *Теоретични езиковедски изследвания*.

Резултати: сборник с тематично свързани студии и статии

Проект: Из историята на българската лексикография

Звено: Секция по българска лексикология и лексикография

Вид на проекта: колективен, национален

Срок: 2022 – 2024 г.

Финансиране: бюджетна субсидия

Ръководител: доц. д-р Цветелина Георгиева

Участници: доц. д-р Цветелина Георгиева, проф. д-р Диана Благоева, проф. д-р Сия Колковска, доц. д-р Надежда Костова, гл. ас. д-р Ванина Сумрова, гл. ас. д-р Михаела Кузмова

Анотация: Проектът е насочен към изследване на основни моменти в развитието на българското речниково дело от втората четвърт на 19. век до наши дни и ще бъде първа стъпка към провеждането на цялостно и системно проучване на историята на българската лексикография. Проектът си поставя за задача да проучи: състоянието и развоя на определени лексикографски жанрове в конкретни периоди от 19. век насам (с акцент върху жанровете академичен тълковен речник, учебен тълковен речник, речник на чуждите думи, фразеологичен речник); формирането на българската лексикографска критика (основно с оглед на тълковните речници) и на развоя ѝ в края на 19. в. и началото на 20. в. като част от процеса на установяване и развитие на теоретичната лексикографска мисъл у нас. Изследването ще позволи да се направят изводи и за рецепцията на речниците (главно тълковните) в нашето общество в посочения период. Актуалността на тематиката се определя и от това, че речниковото дело е важен елемент от развитието на българската духовна култура, поради което неговото проучване в историографски ракурс би имало не само частнонаучна (лингвистична), но и общокултурна значимост. Проектът се отнася към приоритетното направление на Института за български език *Теоретични езиковедски изследвания*.

Резултати: тематично свързани студии и статии

Проект: **Онтология на ситуацияите за състояние – лингвистично моделиране. Съпоставително изследване за български и руски**

Звено: Секция за компютърна лингвистика

Вид на проекта: колективен, международен

Партньор: Санктпетербургски държавен университет

Срок: 2021 – 2022 г.

Финансиране: Фонд „Научни изследвания“

Ръководител: проф. д-р Светла Коева

Участници: проф. д-р Светла Коева, проф. д.ф.н. Максим Стаменов, гл. ас. д-р Валентина Стефанова, гл. ас. д-р Мария Тодорова, гл. ас. д-р Светлозара Лесева, гл. ас. д-р Цветана Димитрова, д-р Ивелина Стоянова, Христина Кукова; външни сътрудници: проф. д-р Йовка Тишева, доц. д-р Марина Джонова (Софийски университет „Св. Климент Охридски“); ръководител на екипа от руска страна: проф. д.ф.н. Елена Ю.

Иванова, участници: проф. д.ф.н. Антон Циммерлинг, проф. Галина Кустова, гл.н.с. Александър Летучий, м.н.с. Мария Овсянникова, Александра Еремченко

Анотация: Проектът е посветен на предикатно-аргументните структури, изразяващи ситуации за състояние в български и руски език. Изследването е насочено към семантично описание и типологизация на предикатите и предикативите за състояние (стативни предикати и предикативи), изследване на моделите при синтактичната им реализация и установяване на набора от семантични и граматични характеристики, които обуславят реализацията на диатези и възможните редувания между тях. В резултат на лингвистичното моделиране ще бъде представена онтология на начините за изразяване на състояние и ще се демонстрират особеностите на концептуализацията, лексикализацията и граматикализацията при изразяването на състояние в двата изследвани езика. Проектът ще допринесе за изясняване на характера на предикативността и нейните прояви с оглед на съвременното състояние на българския и руския език и ще даде възможност за задълбочено изследване поотделно и в съпоставка на семантичните и синтактичните конструкции за изразяване на различните типове състояния. Съпоставката с руски език ще отличи общославянските и езиково специфичните особености в двата езика. Проектът е ориентиран към приоритетното направление на Института за български език *Теоретични езиковедски изследвания*.

Резултати: тематично свързани публикации; база от данни с ексцерпирани примери, илюстриращи предикати и предикативи за състояние в български и руски; глави от колективна монография

Езикова култура

Проект: **Езикова култура и езикова политика. Типология на отклоненията от правоговорните норми**

Звено: Секция за съвременен български език

Вид на проекта: колективен, национален

Срок: 2021 – 2023 г.

Финансиране: бюджетна субсидия

Ръководител: доц. д-р Татяна Александрова

Участници: доц. д-р Татяна Александрова, доц. д-р Катя Чаралозова, доц. д-р Руска Станчева, доц. д-р Милен Томов, гл. ас. д-р Илияна Кунева, д-р Жанета Златева, Лора Желева, ас. Малина Стойчева

Анотация: Основната цел на проекта е да се типологизират отклоненията от правоговорните норми на съвременния български книжовен език и да се идентифицират причините за затрудненията при прилагането на правоговорните правила. Цели се оптимизирането на кодификаторската и консултантската дейност на Института за български език като водеща институция в областта на кодификацията, а оттам и в създаването на необходимите условия за поддържане на стабилността на книжовния език в неговата устна и писмена форма с оглед пълноценното му функциониране като официален. Изследователската част на проекта ще се реализира паралелно с научноприложна дейност в областта на езиковата култура и езиковото

консултиране: ежедневни консултации в Службата за езикови справки и изготвяне на отговори на реални потребителски въпроси, постъпващи по различни канали; изработване на експертни становища и др.

Като резултат от работата по проекта ще бъде изработена типология на отклоненията от правоговорните норми; ще се поддържа дейността на Службата за езикови справки и консултации.

Проектът е ориентиран към две от приоритетните направления в изследователската дейност на Института: *Езикова култура* и *Електронни езикови ресурси и програми за тяхната обработка*.

Резултати: тематично свързани публикации

Проект: БЕРОН (Български езикови ресурси онлайн)

Звено: Секция за съвременен български език

Вид на проекта: колективен, национален

Срок: 2022 – 2023 г.

Финансиране: Постановление № 3 на Министерски съвет от 10.01.2020 г. (изм. с Постановление № 71 на Министерски съвет от 05.03.2021 г.) за създаване и функциониране на Механизъм за възлагането и изпълнението на научни консултации от БАН (споразумение Д01-300/17.12.2021 г. между МОН и ИБЕ на БАН)

Ръководител: доц. д-р Руска Станчева

Участници: доц. д-р Руска Станчева, доц. д-р Татяна Александрова, доц. д-р Катя Чаралозова, доц. д-р Милен Томов, гл. ас. д-р Илиана Кунева, гл. ас. д-р Жанета Златева, ас. Милена Стойчева, Лора Желева; гл. ас. д-р Илиана Стоилова (извънщатен сътрудник); екип от Института по информационни и комуникационни технологии (ИИКТ) при БАН

Анотация: Платформата БЕРОН е предназначена да предоставя свободен достъп до езикови ресурси, свързани със задължителните норми на книжовния български език (за правопис, граматика, пунктуация, правоговор и т.н.). Предвидено е създаване на следните ресурси: *Правопис* (словник и правила), *Правоговор*, *Граматика* (пълни парадигми на лексемите със съотнасяне към формоизменителен тип), *Езикови справки* (с възможност за въпроси и отговори, задавани и представяни в платформата). Като ресурси ще бъдат разработени и следните по-частни речници на: собствените имена; сложните думи; дублетите. Всяка форма с правописен, правоговорен или граматичен нормативен проблем ще бъде свързана със съответното правило.

Проектът се отнася към две от приоритетните научни направления на Института за български език: *Езикова култура* и *Електронни езикови ресурси и програми за тяхната обработка*.

Резултати: езикови ресурси и интуитивен потребителски интерфейс, който да улесни работата с тях.

Проект: Написаното остава. Пиши правилно!

Звено: всички секции на Института за български език

Вид на проекта: колективен, национален

Срок: 2022 – 2024 г.

Финансиране: бюджетна субсидия

Ръководител: проф. д-р Светла Коева

Участници: проф. д-р Светла Коева, проф. д.ф.н. Марияна Цибранска-Костова, проф. д-р Диана Благоева, проф. д-р Сия Колковска, проф. д-р Елка Мирчева, проф. д-р Лучия Антонова-Василева, доц. д-р Ваня Мичева, доц. д-р Явор Милтенов, доц. д-р Милен Томов, доц. д-р Надежда Костова, доц. д-р Илияна Гаравалова, доц. д-р Калина Мичева-Пейчева, доц. д-р Йоанна Кирилова, гл. ас. д-р Атанаска Атанасова, гл. ас. д-р Симеон Стефанов, гл. ас. д-р Илияна Кунева, гл. ас. д-р Надежда Данчева, гл. ас. д-р Михаела Кузмова, гл. ас. д-р Светлозара Лесева, гл. ас. д-р Валентина Стефанова, гл. ас. д-р Мария Тодорова, гл. ас. д-р Николай Паскалев, гл. ас. д-р Жанета Златева, д-р Даниел Томов, д-р Ивелина Стоянова, ас. Малина Стойчева, ас. Теодора Кръстева, Лора Желева, Христина Кукова, Красимира Фучеджиева, докторант Виктория Петрова, Мартин Ялъмов

Анотация: Проектът „Написаното остава. Пиши правилно!“ се реализира в рамките на едноименната дългогодишна инициатива на Института за български език, която си поставя за цел да подкрепя правилната употреба на българския език и повишаването на грамотността и езиковата компетентност сред българите. Основната цел на проекта е подпомагане на българските учители и ученици (чрез пряка работа с учители и ученици; разработване, използване и разпространение на разнообразно образователно съдържание; поддържане и развитие на справочника „Написаното остава. Пиши правилно!“ и др.) за преминаване към качествено ново обучение, при което учениците анализират и изследват в процеса на усвояване на знания, като развиват способностите си за творческо мислене.

Проектът е ориентиран към две от приоритетните направления в изследователската дейност на Института: *Езикова култура* и *Електронни езикови ресурси и програми за тяхната обработка*.

Резултати: езикови ресурси, достъпни в интернет; тематично свързани статии

Езиково културноисторическо наследство на българите

Проект: **Езикови ресурси от оригинални и преводни творби на Българското средновековие**

Звено: Секция за история на българския език

Срок: 2021 – 2023 г.

Вид на проекта: колективен, национален

Финансиране: бюджетна субсидия

Ръководители: проф. д.ф.н. Марияна Цибранска-Костова, проф. д-р Елка Мирчева

Участници: доц. д-р Георги Митринов, доц. д-р Явор Милтенов, гл. ас. д-р Магдалена Абаджиева

Анотация: Проектът си поставя за основна цел да продължи системното и съответстващо на съвременните изисквания изследване на оригинални и преводни творби от различни жанрове и от различни периоди на българската езикова диахрония.

През втората година от периода на проекта се работи по три теми. Първата тема *Преславски лексикални маркери*, с изпълнител доц. д-р Я. Милтенев, е втори етап на по-широко изследване, при което целта – след теоретичната и методологичната работа от първия етап – е да се навлезе в конкретиката на езиковите факти (да се издирят публикувани и непубликувани данни за преславските лексикални маркери в определен кръг произведения и да се извърши класификация на лексиката и групиране на текстовете, от които е екцерпирана тя). Целта на работата по втората тема *Езикови свидетелства за българския характер на населението в Южните Родопи и Беломорието през XVI век. (Ч. 3. Неврокопска каза)*, с изпълнител доц. д-р Г. Митринов, е да се проучи ойконимията от български произход в Неврокопска каза през XVI в., като се възстанови тогавашната селищна мрежа. Основна задача е проучването на антропонимията в християнските селища от казата и нейната класификация според обособяването ѝ в различни тематични групи. Гл. ас. д-р Магдалена Абаджиева работи по изследване на Молитвеника, писан от отец Бенвенуто от Витербо в средата на XIX век на народен български език за българите католици в южните български земи.

Проектът се отнася към две от приоритетните направления на Института за български език: *Езиково културноисторическо наследство на българите* и *Извори за историята на българския език*.

Резултати: монографии, тематично свързани статии и студии, база данни, ресурси.

Проект: **Всекидневният живот през Средновековието по лексикални данни от български и румънски език**

Звено: Секция за история на българския език

Вид на проекта: колективен, международен

Партньор: Института за лингвистика „Й. Йордан – Ал. Росети“ на Румънската академия

Срок: 2020 – 2022 г.

Финансиране: международен обмен по двустранни спогодби на БАН

Ръководител: проф. д.ф.н. Марияна Цибранска-Костова

Участници: проф. д.ф.н. Марияна Цибранска-Костова, проф. д-р Елка Мирчева, доц. д-р Ваня Мичева, доц. д-р Явор Милтенев, доц. д-р Георги Митринов, гл. ас. д-р Магдалена Абаджиева (от 01.01.2022 г.), Татяна Брага (от 01.10.2021 г.); от румънска страна: проф. д-р Емануела Тимотин, доц. д-р Мария Станку-Истрате, доц. д-р Лиляна Агаке, д-р Мариус Мазило, д-р Кристанел Сава, докторант Анка Сапович

Анотация: Проектът има за цел да отговори на нарасналото внимание към темата за всекидневието на човека през различни исторически периоди, неговия познавателен и ценностен опит, взаимоотношенията му със заобикалящия свят. Основните области на живота, за които ще се търси нова лексикална информация, са: човекът и природата (времето, сезоните, природните бедствия, астрономическите обекти и др.); човекът и неговият бит (жилища и съдове, храни и напитки, облекло и др.); човекът и обществото: (имената, професиите и социалната реализация, християнските ценности и др.). Темата обогатява с нов материал историческите речници на двата съседни езика. Теоретичните обобщения за културата на Средновековието ще бъдат подплатени с нов емпиричен материал от ръкописи в българските и в румънските книгохранилища.

Проектът се отнася към приоритетното направление на Института за български език *Езиково културноисторическо наследство на българите*.

Резултати: студии и статии на участниците в съществуващата румънска и българска научна периодика.

Проект: **Изследване на българските диалекти на различни езикови равнища**

Звено: Секция за българска диалектология и лингвистична география

Вид на проекта: колективен, национален

Срок: 2020 – 2024 г.

Финансиране: бюджетна субсидия

Ръководител: проф. д-р Ана Кочева

Участници: проф. д-р Лучия Антонова-Василева, проф. д-р Славка Керемидчиева, проф. д-р Ана Кочева, доц. д-р Лиляна Василева, доц. д-р Кирил Кирилов, доц. д-р Илияна Гаравалова, гл. ас. д-р Маргарита Котева, гл. ас. д-р Катерина Ушева

Анотация: Проектът цели изследването на българските диалекти на различни езикови равнища. Включва две теми. Първата тема *Български диалектен кулинарен речник* (2022 – 2024 г.) е с ръководител проф. д-р Ана Кочева и участници: проф. д-р Славка Керемидчиева, проф. д-р Лучия Антонова-Василева, проф. д-р Ана Кочева, доц. д-р Лиляна Василева, доц. д-р Кирил Кирилов, доц. д-р Илияна Гаравалова, гл. ас. д-р Маргарита Котева, гл. ас. д-р Катерина Ушева. При нейното разработване ще бъде представено словното богатство на българския език на диалектно равнище, което е част от духовната култура на българския народ и показател за националната му идентичност. Речникът ще включва българското словно богатство от тематичния кръг „кулинария“ от цялата българска езикова територия – в диалектния континуум и за пръв път, извън него – българска лексика от Банат, Молдова, Украйна, Крим и др. Речникът ще бъде основа за решаването на важни научноизследователски задачи у нас и в чужбина в областта на етимологията, историята на езика, етнолингвистиката, европеистиката, балканистиката, славистиката, социоллингвистиката и др. С богатството на включения в речника диалектен материал, с широкия обхват на народните говори, той ще представлява интерес и за широката научна и културна общественост. Втората тема *Българските говори в областта Жупа, Република Косово* (2020 – 2022 г.) е с изпълнител доц. д-р Илияна Гаравалова. Разработването на темата цели проучването на съвременните особености на българските диалекти извън държавните граници. Изследването е насочено към проучване на уникалния архаичен български говор в областта Жупа, Р Косово, който е съхранен благодарение на затвореността на общността и географската изолираност на региона. Резултатите от изпълнението включват събирането на актуален теренен материал, както и проучването му на различни езикови равнища – фонетично, морфологично и лексикално. Изучаването на този стар български диалект има важна роля за очертаването на западната граница на българското езиково землище.

Проектът се отнася към приоритетните направления на Института за български език *Езиково културноисторическо наследство на българите* и *Академични речници на българския език*.

Резултати: диалектен кулинарен речник, тематично свързани студии и статии, електронен корпус от текстове.

Проект: Европейски лингвистичен атлас (ЕЛА)

Звено: Секция за българска диалектология и лингвистична география

Вид на проекта: колективен, международен

Партньор: Институт за лингвистика „Й. Йордан – Ал. Росети“ при Румънската академия, които председателстват Международния комитет на ЕЛА

Срок: 2020 – 2022 г.

Финансиране: международен обмен по двустранни спогодби на БАН

Ръководител: доц. д-р Илияна Гаравалова

Участници: проф. д-р Лучия Антонова-Василева; проф. д-р Ана Кочева, доц. д-р Илияна Гаравалова; от румънска страна: акад. Николае Сараманду, проф. д-р Мануела Невачи.

Анотация: Посредством проекта *Европейски лингвистичен атлас* колектив от Института за български език участва в международното издание *Atlas Linguarum Europae (ALE)*. В него се картографират диалектните особености на всички езици на континента Европа, обхващащи седемте основни езикови групи – келтски, романски, германски, славянски, балтийски, угро-фински, кавказки, както и на други отделни езици, върху селищна мрежа от над 2 600 пункта. Отражават се лексикални особености по въпросник, проучващ названията на основни понятия от бита и природата на континента. Всяка карта се придружава от обстоен коментар, който изяснява лексемите в ономаσιологичен, семасиологичен и мотивационен аспект, като засяга и характерни въпроси на словообразователните и фонетичните варианти. Резултатите от лингвогеографското представяне способстват за изясняването на взаимовръзките между езиците на народите в Европа. Резултатите от изпълнението на проекта имат приложение в езикознанието, културологията, историята, европеистиката. Проектът се отнася към приоритетното направление на Института за български език *Езиково културноисторическо наследство на българите*.

Резултати: лингвогеографски карти и коментари към тях за международното издание *Atlas Linguarum Europae*; студии и статии.

Проект: Общославянски лингвистичен атлас (ОЛА)

Звено: Секция за българска диалектология и лингвистична география

Вид на проекта: колективен, международен

Срок: 2021 – 2023 г.

Финансиране: бюджетна субсидия

Ръководител: проф. д-р Славка Керемидчиева

Участници: проф. д-р Славка Керемидчиева, доц. д-р Лиляна Василева, доц. д-р Кирил Кирилов, доц. д-р Христина Дейкова (Секция за българска етимология), гл. ас. д-р Маргарита Котева, гл. ас. д-р Катерина Ушева

Анотация: *Общославянският лингвистичен атлас* отразява в лингвогеографски аспект езиковото многообразие и единство на славянските езици на диалектно равнище – специфична част от културния диалог на Европа. ОЛА е мащабен международен

проект с участието на 13 национални комисии от европейските страни, в които живее славянско население. За разлика от националните атласи, в които се представят типологичните особености на един език, в ОЛА, за пръв път в световната лингвогеография, обект на изследване са семейство близкородствени езици, като се картографират явленията, които имат общославянско значение. Работи се върху фонетични, граматични и лексикално-словообразователни тонове. Данните на Атласа дават възможност да се стигне чак до праславянски език, да се проследят диалектните членения, да се открие собственодиалектното и дори да се видят не само езиковите, но и културните връзки и взаимни влияния между славянските народи. Проектът има значение не само за приобщаването на българските учени към европейското изследователско пространство, но и за евроинтеграцията на България в областта на науката и духовната култура. Проектът се отнася към приоритетното направление на Института за български език *Езиково културноисторическо наследство на българите*.
Резултати: атлас *Общеславянский лингвистический атлас. Серия лексико-словообразователная. Т. 11. „Степени родства“* (българският том); студии и статии по различни теоретични и теоретико-приложни проблеми, свързани с темата на проекта; електронна база данни.

Проект: Лингвогеографско изследване на взаимовръзката между българската и европейската диалектна лексика

Звено: Секция за българска диалектология и лингвистична география

Вид на проекта: колективен

Срок: 11.12.2017 – 12.02.2022 г. (удължаване на срока за изпълнение на проекта с 8 месеца по решение на Фонд „Научни изследвания“ от 30.10.2020 г.)

Финансиране: Фонд „Научни изследвания“

Ръководител: проф. д-р Лучия Антонова-Василева

Участници: проф. д-р Лучия Антонова-Василева, проф. д-р Ана Кочева, доц. д-р Илияна Гаравалова, гл. ас. д-р Катерина Ушева; чл.-кор. проф. д-р Николае Сараманду, проф. д-р Мануела Невачи (Институт за лингвистика „Й. Йордан – Ал. Росети“ при Румънската академия)

Анотация: Проектът е насочен към изследването и представянето на словесното богатство на българския език в контекста на езиковото многообразие на Европа на диалектно равнище. Лексеми от българските диалекти ще бъдат съпоставени с техните семантични съответствия по данни от многотомното международно издание *Европейски лингвистичен атлас* и архивните материали към него. Ще бъдат открити ономазиологичните и семасиологичните паралели, успоредиците при мотивацията на лексемите, успоредиците и различията в морфологичната и словообразователната им структура, съществени фонетични явления. Ще бъдат изработени карти на отделни явления, включващи архивни и литературни източници, в съпоставка с картите на ЕЛА. Значението на работата се състои в установяването на оригиналните елементи и паралелите между българското, славянското, балканското и европейското лексикално богатство на диалектно равнище. Проектът се отнася към приоритетното изследователско направление на Института за български език *Езиково културноисторическо наследство на българите*.

Резултати: статии, студии, карти и коментари към тях на електронна страница на проекта, както и в различни наши и чужди издания; доклади у нас и в чужбина на различни научни форуми

Проект: **Духовни ценности и традиционна култура**

Звено: Секция за етнолингвистика

Вид на проекта: колективен, международен

Партньори: Институт по славистика „Ян Станислав“ при Словашката академия на науките

Срок: 2021 – 2022 г.

Финансиране: Програма „Мобилност“ на Словашката академия на науките

Ръководител: проф. д-р Мария Китанова

Участници: проф. д-р Мария Китанова, доц. д-р Йоанна Кирилова, доц. д-р Калина Мичева-Пейчева (Секция за етнолингвистика), проф. д.ф.н. Марияна Цибранска-Костова, проф. д-р Елка Мирчева, доц. д-р Ваня Мичева (Секция за история на българския език); проф. д-р Петер Женюх (ръководител на проекта от словашка страна), проф. д-р Петер Зубко, доц. д-р Катарина Женюхова, д-р Светлана Шашерина.

Анотация: Проблематиката, свързана с духовните ценности и традиционната култура, е обект на проучване в новите направления на антропологичната лингвистика от края на 20. и началото на 21. век. Тя заема своето място в публикациите на специалистите от Московската етнолингвистична школа с ръководител Св. Толстая, от Люблинската етнолингвистична школа с ръководител Й. Бартмински, от Софийския център за етнолингвистични изследвания с ръководител М. Китанова и от Словашката етнолингвистична школа с ръководител П. Женюх. Участниците в проекта работят в областта на историческата лингвокултурология и модерната етнолингвистика, като прилагат диахронния и синхронния метод на изследване. Новото и специфичното в проекта е съчетаването на методите за обработка и анализ на материал от средновековни писмени източници и на данни от традиционната култура на българи и словаци. Това прави този проект иновативен и ценен за развитието на българската и словашката наука. Проектът предвижда: изследване на средновековни писмени източници, за да се открият следи от традиционни вярвания; прилагане на теорията за езиковата картина на света и доминиращите в нея концепти и опозиции, които са свързани с ценностите в традиционната култура, към различни по тип исторически и съвременни писмени източници; формиране на научна теория за духовните ценности, като се докажат връзката и взаимните влияния между официалната и традиционната културна парадигма на концептуално и езиково равнище; съпоставка между духовните ценности в българската и словашката писмена и традиционна култура..

Проектът се отнася към тематичното направление на Института за български език *Езиково културноисторическо наследство на българите*.

Резултати: тематично свързани студии и статии

Проект: **Етнокултура и национален комуникативен стил**

Звено: Секция за етнолингвистика

Вид на проекта: колективен, национален

Срок: 2020 – 2023 г.

Финансиране: бюджетна субсидия

Ръководител: проф. д-р Мария Китанова

Участници: проф. д-р Мария Китанова, проф. д.ф.н. Мариана Георгиева, доц. д-р Мариана Витанова, доц. д-р Йоанна Кирилова, доц. д-р Калина Мичева-Пейчева, гл. ас. д-р Надежда Николова, доц. д-р Ваня Мичева (Секция за история на българския език), ас. Теодора Кръстева

Анотация: Проектът е свързан с изследването на ключови концепти от българската култура и език, включително в съпоставка с други езици. Целта е въз основа на данни от различни източници (синхронни, диахронни и анкетни материали) да се очертаят стереотипите на българина и езиковоспецифичните лексикализации на понятия, свързани с националния бит и култура. Изследователската дейност е насочена също така към разкриването и изучаването на културно-специфичните особености на комуникацията, на национално-културната съставяща на речта, както и към системното проучване и описание на граматичната система на българския език. В рамките на проекта се разработват три теми. Първата тема *Асоциативният свят на българина* (2020 – 2022 г.) е с ръководител проф. д-р Мария Китанова и участници: проф. д-р Мария Китанова, доц. д-р Мариана Витанова, доц. д-р Йоанна Кирилова, доц. д-р Калина Мичева-Пейчева, доц. д-р Ваня Мичева и гл. ас. д-р Надежда Николова. Изследването е свързано с българското участие в проекта EUROJOS. Методологията, по която се работи, е създадена от Люблинската етнолингвистична школа и включва проучване на синтагматичните и парадигматичните отношения на лексемите. Ще се изследват родината като ценност в българската езикова картина на света, както и концептите здраве, душа, народ, справедливост и солидарност. Втората тема е *Когнитивни аспекти на изречението* (16 юли 2020 г. – 15 юли 2023 г.) с изпълнител проф. д.ф.н. Мариана Георгиева. Целта е да се представят ресурсите на граматикализацията в строежа и състава на изречението чрез когнитивния подход и да се изследват проекциите на езиковата категоризация на факти и събития от действителността в категоризацията в синтаксиса чрез анализ на позиции в структурата и в състава на изречението. Третата тема *Езикова личност и езиково пространство в медийния дискурс* (1 септември 2020 г. – 1 септември 2023 г.) е с ръководител проф. д.ф.н. Мариана Георгиева и участници: проф. д.ф.н. Мариана Георгиева, доц. д-р Владислав Миланов (СУ „Св. Климент Охридски“, външен сътрудник) и ас. Теодора Кръстева. Целта е да се представят езиковата личност в медийния дискурс като инициатор, като автор и като адресат, както и параметрите на езиковото пространство в медийния дискурс като референция на концептосферата на публичното пространство. Анализът на вербалните и невербалните средства за референция на езиковата личност е средство за определяне на аксиологията и интерпретацията на езиковото съзнание в публичните му валенции. Проследява се езиковата агресия, както и неоконцептите в езиковото съзнание в медийния дискурс. За целите на проекта ще се ползват контекстовият метод, статистическият метод, когнитивният метод.

Проектът се отнася към приоритетните направления на Института за български език *Езиково културноисторическо наследство на българите, Теоретични езиковедски изследвания, Езикова култура.*

Резултати: монографии, тематично свързани студии и статии

Проект: Проблеми при етимологизуване на българска и сръбска лексика

Звено: Секция за българска етимология

Вид на проекта: колективен, международен

Партньор: Институт за сръбски език при Сръбската академия на науките и изкуствата

Срок: 2020 – 2022 г.

Финансиране: международен обмен по двустранни спогодби на БАН

Ръководител: доц. д-р Христина Дейкова

Участници: доц. д-р Христина Дейкова, гл. ас. д-р Симеон Стефанов, Красимира Фучеджиева; от сръбска страна: акад. Александар Лома, ст.н.с. д-р Снежана Петрович, н.с. д-р Мария Вучкович, н.с. д-р Мая Калезич, доц. д-р Орсат Лигорио, Мария Гмитрович.

Анотация: Проектът е насочен към етимологичната практика, свързана с изработването на етимологични речници, които обхващат голям по обем езиков материал и отделят особено внимание на диалектната лексика – Български етимологичен речник и Етимолошки речник српског језика. В рамките на проекта ще се обсъждат и решават сходни изследователски проблеми, свързани с т.нар. диалектна етимология, с реконструиране на праславянска лексика, вкл. диалектна южнославянска праславянска лексика, с установяване на балканския произход на някои общи заемки в двата езика – най-вече балкански гърцизми и балкански турцизми. Целта на съвместната работа е оптимизиране на етимологичната практика при изработването на двата големи етимологични лексикографски труда. Проектът се отнася към приоритетните направления на Института за български език *Езиково културноисторическо наследство на българите* и *Академични речници на българския език*.

Резултати: тематично свързани студии и статии

Проект: Личните имена в България в началото на 21-ви век

Звено: Секция по ономастика

Вид на проекта: колективен, национален

Срок: декември 2019 – декември 2022 г.

Финансиране: Фонд „Научни изследвания“, договор № КП-06-Н40/10

Ръководител: проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова

Участници: проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова, доц. д-р Мая Влахова-Ангелова, тл. ас. д-р Надежда Данчева, д-р Гергана Петкова (Медицински университет, Пловдив)

Анотация: Проектът цели да бъде изследвано състоянието на българската личноименна система в началото на 21. в., като се акцентира върху динамиката в нейното развитие за период от 10 години (2008 – 2018 г.). Предвижда се да бъде осъществено мащабно корпусно базирано изследване на имената на новородените деца в 8 от най-големите градове от цялата територия на България. Особено внимание ще се обърне върху имената с устойчиво разпространение в българската личноименна система; конкуренцията между традиционни и домашни имена и техните по-нови, заети от чужди езици варианти; структурата на съвременните лични имена, както и техния правопис. Изследването ще позволи да се открие влиянието на глобалните тенденции

върху българската личноименна система след приемането на България в ЕС (2007 г.), а също така ще се установи доколко и под каква форма продължават да съществуват традиционните модели за назоваване в българското общество. Проектът се отнася към приоритетното направление на Института за български език *Езиково културноисторическо наследство на българите*.

Резултати: монография, тематично свързани студии и статии.

Електронни езикови ресурси и програми за тяхната обработка

Проект: Колекция от многоезикови ресурси за CEF.AT (CURLICAT) (Curated Multilingual Language Resources for CEF. AT)

Звено: Секция по компютърна лингвистика

Вид на проекта: колективен, международен

Партньори: Изследователски институт по лингвистика, Унгарска академия на науките; Университетът в Загреб, Хърватия, Факултет по хуманитарни и социални науки; Институт по компютърни науки, Полска академия на науките; Институт за изкуствен интелект, Румънска академия; Институт по лингвистика „Людовит Щур“, Словашка академия на науките; Институт „Йожеф Стефан“, Словения

Срок: 01.06.2020 – 31.05.2022 г.

Финансиране: Изпълнителна агенция за иновации и мрежи. Механизъм за свързване на Европа. Сектор „Телекомуникации“.

Ръководител: проф. д-р Светла Коева

Участници: проф. д-р Светла Коева (от 01.07.2021 г.), проф. д-р Тинко Тинчев (външен сътрудник), гл. ас. д-р Цветана Димитрова, гл. ас. д-р Валентина Стефанова, Мартин Ялъмов, Никола Обрешков

Анотация: Проектът ще предостави подбрани и обработени по подходящ начин езикови ресурси за седем езика: български, хърватски, унгарски, полски, румънски, словашки и словенски. Ресурсите ще бъдат от следните тематични области: финанси, здравеопазване, научни изследвания, културно наследство, образование, икономика, политика, от Инфраструктурата за дигитални услуги на Механизма за свързване на Европа. Конкретните цели на проекта са насочени към: създаване на многоезиков ресурс с документи от разнообразни тематични области; автоматична лингвистична анотация на многоезиковия ресурс; автоматична лингвистична обработка и обогатяване на многоезиковия ресурс.

Резултатите от проекта, които ще осигурят най-малко 140 милиона думи (по 20 милиона за език), ще се използват при обучението на системите за автоматичен превод на Платформата за автоматичен превод на Механизма за свързване на Европа (CEF.AT) Качеството на автоматичния превод зависи от обучението на системите за превод на базата на голямо количество преводни документи от дадена тематична област. Значението на автоматичния превод нараства все повече заедно с нарастването на икономическите, политическите и културните връзки между отделните (европейски) държави.

Проектът се разработва в рамките на приоритетното направление на Института за български език *Електронни езикови ресурси и програми за тяхната обработка*.

Резултати: лингвистично обработени и анотирани езикови данни от разнообразни тематични области (най-малко 20 милиона думи), софтуер, инфраструктура за извличане и семантична обработка на документи.

Проект: **Обогатяване на семантичната мрежа Уърднет с концептуални фреймове**

Звено: Секция по компютърна лингвистика

Вид на проекта: колективен, национален

Срок: 01.01.2021 – 31.12.2023 г.

Финансиране: Фонд „Научни изследвания“

Ръководител: проф. д-р Светла Коева

Участници: проф. д-р Светла Коева, проф. д-р Тинко Тинчев, гл. ас. д-р Валентина Стефанова, гл. ас. д-р Мария Тодорова, гл. ас. д-р Светлозара Лесева, гл. ас. д-р Цветана Димитрова, д-р Ивелина Стоянова, Христина Кукова, Мартин Ялъмов, Кузман Белев, докторант Виктория Петрова

Анотация: Предлаганото теоретично изследване е насочено към семантично описание и типологизация на глаголните предикати, принадлежащи към основния понятиен апарат. Семантичното описание ще се основава на разработването на система от абстрактни концептуални фреймове, представящи семантичната структура на глаголи от основната лексика (включително на деца от определена възрастова група), и интегрирането на концептуалните фреймове в структурата на семантичната мрежа Уърднет. Фундаменталният характер на изследванията се предпоставя от дефинирането на понятието концептуален фрейм: абстрактна структура, която се описва посредством уникално множество от семантични релации между: а) множество от глаголни предикати в Уърднет, асоциирани с определен семантичен клас, който отразява свойствата на фрейма; б) елементи на фрейма, представлявани от синонимни множества на съществителни имена, съотнесени с определен семантичен клас (или класове), който отразява свойствата на елементите на фрейма; в) семантичните релации между множеството от предикати и неговите елементи. Абстрактното лингвистично моделиране ще доведе до теоретични обобщения за онтологичното описание на семантичните класове на съществителните, за системата от концептуални фреймове, както и за комплексното представяне на семантичната информация. Проектът цели интеграция на концептуална и лексикална информация с информация за синтактичните структури, в които участват лексикалните единици.

Проектът се разработва в рамките на две от приоритетните направления на Института за български език: *Електронни езикови ресурси и програми за тяхната обработка* и *Теоретични езиковедски изследвания*.

Резултати: тематично свързани студии и статии; колективна монография с рецензирани студии и статии; семантични ресурси, достъпни в интернет; софтуер за създаване, редактиране и визуализация на концептуални фреймове

Проект: **Интерактивна кулинарна карта на българската езикова територия**

Звено: Секция за българска диалектология и лингвистична география

Вид на проекта: колективен, национален

Срок: 2019 – юни 2022 г.

Финансиране: Фонд „Научни изследвания“

Ръководител: проф. д-р Ана Кочева

Участници: проф. д-р Ана Кочева, проф. д-р Славка Керемидчиева, гл. ас. д-р Маргарита Котева, Ализа Халил

Анотация: Основната цел на проекта *Интерактивна кулинарна карта на българската езикова територия* е да създаде интерактивна кулинарна карта на българската езикова територия в интернет, която ще представи както пред научната, така и пред широката общественост у нас и в чужбина езикови и етнографски материали, аудио- и видеозаписи, а също и галерия от снимки, свързани с кулинарната култура на българите като част от националната идентичност. Материалът ще бъде актуален и автентичен, събран по време на експедиции. Проектът е оригинално научно-приложно изследване както по своя замисъл и методика, така и по своята реализация, като е съобразен с най-новите съвременни технологии. Широката популяризация на картата има за цел да предизвика голям обществен интерес към националната кухня и разпространението на българския език и диалекти във и извън държавните граници. Проектът се отнася към следните тематични направления на Института за български език: *Електронни езикови ресурси и програми за тяхната обработка* и *Езиково културноисторическо наследство на българите*.

Резултати: компютърно приложение в интернет (електронна база от данни и интерактивна кулинарна карта).

Участие на сътрудници на Института за български език в проекти на други звена на БАН:

Проф. д.ф.н. Марияна Цибранска-Костова: **Изкуства, литература и власт в контактните зони (Православие и Ислям; Православие и Католицизъм). Прославата на властта срещу оспорването на властта.** Проект на Института за исторически изследвания на БАН, който се разработва в рамките на международния обмен по двустранни спогодби на БАН с партньорска организация Института по археология и история на изкуството Клуж-Напока, Румънска академия. В проекта участват български учени от Института за исторически изследвания, Института по изкуствознание, Института за български език и Кирило-Методиевския научен център на БАН. Ръководител от българска страна е проф. д.и.н. Илия Илиев.

Срок: 2020 – 2022 г.

Проф. д.ф.н. Марияна Цибранска-Костова: **Религиозната реторика на властта във Византийското и Балканското средновековие.** Проект на Института за исторически изследвания на БАН, който се разработва в рамките на международния обмен по двустранни спогодби на БАН с партньорска организация Института за югоизточни изследвания на Румънската академия.

Срок: 01.07.2021 – 01.07.2023 г.

Проф. д-р Лучия Антонова-Василева: **Българите в Западните Балкани (100 години преди и след Ньой)**, проект на Института за исторически изследвания при БАН, финансиран по договор с Фонд „Научни изследвания“
Срок: 2018 – 2022 г. (удължение на втори етап с решение на Фонд „Научни изследвания“).

Гл. ас. д-р Велислава Стойкова: **Социализиране на културното наследство на Балканите**. Проект на Института за балканистика с Център по тракология при БАН, с ръководител проф. д-р Румяна Ил. Прешленова.
Срок: 2021 – 2024 г.

Проекти, които не са част от научноизследователския план за 2022 г.:

Проект: Диалектен речник за деца

Звено: Секция за етнолингвистика, Секция за история на българския език, Секция за българска диалектология и лингвистична география

Вид на проекта: колективен, национален

Срок: август 2021 – август 2022 г.

Финансиране: Национален фонд „Култура“

Ръководител: доц. д-р Калина Мичева-Пейчева

Участници: доц. д-р Калина Мичева Пейчева, проф. д.ф.н. Марияна Цибранска-Костова, проф. д-р Лучия Антонова-Василева, доц. д-р Ваня Мичева, доц. д-р Явор Милтенев, доц. д-р Илияна Гаравалова, доц. д-р Кирил Кирилов, гл. ас. д-р Магдалена Абаджиева

Анотация: Чрез създаването на дигитален интерактивен диалектен речник за деца ще бъде стимулиран интересът на нова аудитория, предимно от ученици и студенти (включително от чужбина), към българския език. Те ще се запознаят с редки и остарели думи, които се срещат в писмени източници, включително художествена литература, както и в речта на по-възрастните им роднини. Ще придобият и умения да използват езика като изразно средство, което е в пряка връзка със заобикалящата ни културна среда. Сред основните цели на проекта е да съхрани българското словно богатство в паметта на подрастващото поколение, като формира у него чувство на принадлежност към българската културна и езикова среда. Проектът представя различен подход към изучаването на българското диалектно богатство от деца, като следва съвременните практики за опазване и популяризиране на местното културно наследство. Проектът се отнася към следните тематични направления на Института за български език: *Електронни езикови ресурси и програми за тяхната обработка* и *Езиково културноисторическо наследство на българите*.

Резултати: дигитален интерактивен диалектен речник за деца

Планът е приет от Научния съвет на ИБЕ на 24.02.2022 г., протокол № 4.